

PEARL BUCK OG MISJONEN

AV AADEL BRUN TSCHUDI

Amerikaneren Pearl Buck og kineseren Lin Yu Tang har hver for seg bidradd mer enn noen andre til å gjøre China kjent for Vestens mellomkrigsgenerasjon. I sitt forord til *My Country and My People*, som kom i 1936, sier Pearl Buck at endelig kommer den boken om China som hun har ventet på så lenge, men som først Lin Yu Tang har greidd å skrive. Noen år i forveien hadde Pearl Buck vakt en ny interesse for China med sin trilogi *The Good Earth*, *Sons* og *A House Divided*. Mens Lin Yu Tang fortrinsvis tolket Chinas kulturtradisjoner, åpnet hun en dør til forståelse av det myldrende og lidende folks daglige liv på den gode jord. Dette kunne hun gjøre fordi hun i firti år hadde hatt sitt hjem i China, først som misjonær-barn og siden som hustru til John L. Buck, en jordbruksekspert opprinnelig knyttet til *The American Presbyterian Mission* som hun selv.

Hun var skilt fra det kinesiske folket ved at hun tilhørte en fremmed og stundom forhatt rase. Det siste fikk hun sterkest føle under bokseroppøret da hun var åtte år gammel og i Nanking under 1927-revolusjonen da hun med nød og neppe unnslopp blodbadet sammen med sin gamle far og mann og barn. Men så rart det enn kan høres var det nettopp dette skillet som satte henne i stand til å gi en bredere tolkning av kinesiske forhold enn f. eks. Lin Yu Tang. Han har nemlig ikke som så mange andre i vår tid, særlig av den yngre garde intellektuelle kinesere, greidd å overvinne den dype kløften mellom det ulærte folket og de få privilegerte som visste å håndtere en pensel. Og det er symptomatisk at Wang Lung og O-lan, en fattig bonde med hans umælende sliter av en kone, er de beste nærportrettene Pearl Buck har gitt, og kanskje hennes varigste bidrag til verdenslitteraturen. Det skillet som lå i hudfargen, stakk ikke dypere enn at det ble borte som dugg for sol hver gang en kineser fant et med-

menneske i den hvite. Varme og medmenneskelighet var fremtredende trekk hos Pearl Bucks mor, og derfor fikk hun så mange venner blant de ulykkeligste. Praktisk som hun var, gjorde hun alltid sitt ytterste for å hjelpe legemlig. Men når hun ikke maktet det, sto hun likevel ikke hjelpeløs, for hun kunne lytte, og det hadde hun alltid tid til. Denne arven etter sin elskede mor er det Pearl Buck har tatt opp på sin måte når hun utrettelig taler de undertryktes sak. Takket være den lyse barndommen hennes mor formådde å skape og de mange gode venner blant kineserne, er den utrygghetsfølelsen som bokseropprøret la igjen i barnesinnet, blitt smeltet om til en innlevingssevne med alle undertrykte.

Som en rød tråd gjennom Pearl Bucks forfatterskap går en lidenskapelig trang etter å finne en fellesnevner, en syntese mellom amerikansk ånd og kinesisk kultur. Hun er og vil være amerikaner. Hun elsker Amerika, som hun refser for mangt og meget: behandlingen av negrene, tilsidesettelsen av de gamle, utenrikspolitikken. Samtidig er hun for livet merket av de inntrykkene hun mottok som barn, og på nesten hvert eneste punkt av det robust maskuline i den amerikanske kulturen setter hun inn med trekk av den feminine kinesiske kulturs fond av vis menneskeforstand og plastiske regler for omgangstone. Hennes bok *American Argument* er i formen en samtale mellom henne og Eslanda Goode Robinson, men i realiteten en Jakobskamp som føres for åpen scene mellom amerikaneren og kineseren i henne. Og en bringes uvilkårlig til å tenke på hva hun selv forteller om sin barndom.

I den «oase av et amerikansk hjem» som hennes mor skapte i de dystre kinesiske omgivelsene, var det to skikkelser som ruvet. «Først står min mor, men så nær henne at hun undertiden går i ett med henne ser jeg, når jeg tenker tilbake, den blåkleddede skikkelsen til min gamle kinesiske barnepike . . . Hun hadde et uuttømmelig forråd av eventyrlige historier som hun for det meste hadde hørt av buddhistiske og taoistiske prester. Buddhisthistoriene dreide seg om merkelige dolker som en mann kunne gjøre små nok til å gjemme i øret eller øyenkroken, men som ellers var lange og snare til å drepe når han hentet dem fram igjen. Eller det var historier om en eller

annen gud og hva han kunne gjøre med menneskene. Himmel og helvete fortalte hun meg også om, alle redslene i det buddhistiske helvete og hvordan det var i himmelen og hva livets hjul var for noe, det som tar oss med seg enten vi vil eller ei. Jeg tilbrakte mang en time under bambustrærne og prøvde å finne ut hva jeg helst ville bli født som etter at jeg døde . . . Men jeg likte taoisthistoriene bedre. De handlet om djevler og feer og om alle åndene som lever i trær og steiner og skyer, og om dragene som var i sjøen og dragene i stormen og vinden . . . Ofte når jeg var overveldet av all trolldommen tippet jeg: Fortell om da du var liten pike. Dette ba jeg også uavlatelig far og mor om, og de fortalte meg historier om den tapre pionertiden i mitt eget land, det landet som jeg aldri hadde sett, historier om fryktløse bedrifter, om heltmodig religiøs frihetstrang, om en streng og gudfryktig moral. Men jeg hørte med like stor interesse og tiltro på det min gamle kinesiske barnepike fortalte om sin barndom. Mens mine foreldre vokste opp i en liten kristen landsby og gikk i kirke hver søndag og lærte katekismen, bodde hun i en stor gammel kinesisk by ved Yangtseelva, gikk i templet for å tilbe, fikk føttene bunnet og så fram til ekteskapet . . .»

Moren og barnepiken, amerikansk-puritansk kristendom og det buddhistiske verdensbilde isprengt taoistiske forestillinger, det lille Amerika innenfor hjemmets vegger, lyst og rent, men utenfor det sydende folkehavet med alle tenkelige former for nød — dette er de to polene som den dag i dag gir spenningen i Pearl Bucks liv. I *American Argument* sier hun: «Ønsker jeg folket mitt annerledes? Ikke i det store og hele. Jeg liker amerikanerne slik de er. Jeg er selv ufullkommen og ville ikke greie å leve blant fullkomne mennesker . . .» Men det er et par ting hun gjerne vil ha annerledes, hun skulle ønske at amerikanerne ikke var så uvitende og hardhjertede. «Jeg sier at vi er hardhjertete fordi jeg først oppdaget det hos meg selv. I China er det lite organisert veldedighet, tiggere streifer omkring i gatene i all sin ynkelighet, og undertiden dør de der. Tiggeri er en profesjon i China, og de som gir til tiggere, gir på samme måte som våre rikfolk setter opp legater: for å få ære og innlegge seg fortjeneste. Ortodokse religiøse personer gir også til tiggerne av samme grunn. Men det er ikke de rikes gavmildhet jeg vil tale om. Det er ømhjertetheten,

som er noe ganske annet. Ømhjertethet er et typisk kinesisk trekk. Å være ømhjertet mot barn og gamle, slektninger og framfor alt venner, skaper en vennlig atmosfære. Det hører med til ømhjertetheten å være høflig mot fremmede og la være å skubbe seg fram. Den gyldne kinesiske regel: «gjør ikke mot andre det du ikke vil at andre skal gjøre mot deg» blir praktisert i oppriktighet og i en forbløffende utstrakt grad. Dette har hos de fleste kinesere skapt den følsomhet som er en forutsetning for all kultur, en evne til å se saken fra den annens side og handle deretter. I denne atmosfæren ble jeg oppdradd og denne holdningen ble jeg innprentet. Men til min ergrelse oppdager jeg nå at atmosfæren i mitt eget land holder på å forandre meg. Den egoistiske hardheten hos mine omgivelser framkaller en tilsvarende hardhet hos meg selv . . .» Pearl Buck mener at Amerika har avgjørende ting å lære av China, ikke bare omvendt.

MacArthur skal ha sagt at den største katastrofen i Stillehavskrigen ikke var Pearl Harbour, men Pearl Buck. Når amerikanerne i den grad ble overrumplet ved japanernes angrep, skyldtes det i høy grad at de gjennom hennes romaner hadde fått en falsk oppfatning av Østens folk. Men i så fall er dette lesernes feil. Pearl Buck har ikke gjort annet enn å holde fram de sider ved den kinesiske kulturen som hun mener kan gi Vesten verdifulle impulser. I sine romaner har hun dernest tegnet en rekke menneskeskjebner som er egnet til å vise hvordan kineserne fødes, lever, lærer, tenker, elsker, lider og dør. Den som leser med ettertanke, vil få et bilde av svakheten ved det gamle kinesiske samfunnet. Det er nok å minne om trilogien *Den gode jord*, *Sønner og Veiene skilles*.

Mer direkte har Pearl Buck uttalt seg utenom sin diktning. Som et eksempel kan nevnes en artikkel i bladet *China and America* i 1948, et blad som ble utgitt av *China Institute in America*. Der snakker hun rett ut av posen om hindringene for utviklingen av et demokrati i China, det dype skillet mellom litteratklassen og det uvitende folket, de kinesiske intellektuelles hovmot, likegyldigheten hos de rike overfor armoden, embetsstandens neglisjering av lovene. Men om Pearl Buck ikke er blind for Chinas svakheter, har hun en sterk tro på det kinesiske folk. Så sent som i 1950 fastholder hun

som nevnt at det ikke bør være noen enveispåvirkning mellom den amerikanske og den kinesiske kulturen.

Kristendommen er et av kulturelementene i Vestens sivilisasjon. Så sant det ennå finnes livskraft i den, har dens misjonerende virksomhet en berettigelse. Men hvorfor står ikke kirken fram? spør hun i *What America Means to me*: «Hvis den ikke kan gi oss det moralske førerskapet som vi trenger, da må religionen være død. Det kan hende den er død, og dersom den er det, bør vi se det i øynene og begynne å lete etter andre kilder til moralsk styrke før det er for sent . . . Men jeg vil nødig tro at kirken virkelig er død.» Det er klart at hun ikke godtar, eller i hvert fall stiller seg kjøligh til det synet at kirken forvalter hele sannheten. Den representerer en religion blant flere. Gjerningene er for henne kriteriet på misjonens berettigelse, ikke kallet fra kirkens herre som bare er å finne i troen. Toleransen er et så sentralt motiv i Pearl Bucks livssyn at en tro som utelukker den, blir henne en vederstyggelighet.

I *The Bondmaid*, 1949, lar hun to raser og to religioner møtes. Handlingen utspilles i midten av forrige århundre i byen Kaifeng, hvor en jødisk koloni er i ferd med å absorberes av det kinesiske samfunn. Portrettet av den yndige slavepiken i jødefamilien gjør denne boken til et nytt høydepunkt i Pearl Bucks menneskeskildrende kunst, men hun nekter seg nesten ingen midler for å vise hvor makaber den jødiske tro er i sine konsekvenser. Overfor kinesernes uoppslitelige vennlighet, altomfattende rommelighet og overbærenhet kan ikke jødedommen bestå. Pearl Buck har utvilsomt rett til å bruke kinesernes holdning som et eksempel på hvordan rasefordom med hell kan overvinnes. Men det som interesserer mest i denne forbindelse, er det skjær av tåpelighet som hun gir de troende jøders oppfatning av sitt folk som et utvalgt folk med en hellig misjon. Og det er vanskelig å unngå den slutning at misjonen også rammes av karakteristikken: urimelig — det vil si de misjonærer som har som sitt motiv å «frelse hedninger fra fortapelse».

Pearl Bucks toleranse omfatter imidlertid også misjonærer og kristne. Hennes kritikk er ikke billedstormerens, men retter seg i siste instans mot dette at så få har en Kristusopplevelse stor nok til å gjennomsyre hele deres ferd. I *The Young Revolutionist* drar den

ungdommelige revolusjonshæren fram og river ned templeres gudebilder. «Vi tror ikke på guder,» sier Ko-sen. «Guder er onde fordi de er falske, og de blir brukt av prestene til å forføre folket og gjøre dem redde for seg selv. Vi trenger ikke guder.» «Ikke det?» svarte den gamle abbeden, «hvor unge dere er, mine barn. Hvor unge de er,» mumlet han halvt for seg selv. «De forstår ikke at menneskene vil ha guder av en eller annen sort, og når de gamle er borte, vil de lage seg nye — ja, det vil de, så unge er disse at de ikke vet noen ting.» Da revolusjonshæren kom til en liten landsbykirke og rev ned korset på veggen og trampet på det mens den unge menighetsforstanderen sto og så på, spurte Ko-sen: «Hvem er du?» Og han svarte: «Jeg er læreren her på stedet, og med stort strev og mine egne hender har jeg samlet nok til å bygge dette stedet for den ene sanne Gud, som er menneskenes Far.» Som svar på spørsmålet om hva han nå ville gjøre, svarte han ganske rolig: «Jeg vil bygge det opp igjen.» Men de møtte også slike som var ynkelig redde. En evangelist tok på kommando ned et bilde av korsfestelsen og trampet på det. Men det var denne selvsamme mannen som ga Ko-sen en jakke, mens abbeden ga ham sko på veien hjem etter at han hadde sett kameraten dø på misjonssykehuset og hadde fått nok av revolusjonskrig. Da tenkte han: «Hva er jeg nå — leggene er dekket av den gamle revolusjonsuniformen, ryggen av en kristen jakke, og på benene har jeg sko som abbeden i templet ga meg. Ingen vet hva jeg er, og jeg vet det ikke selv.» Men da inntrykkene hadde avleiret seg og sinnet falt til ro ved arbeidet med jorden, sa han til seg selv at enten kapteinen hadde hatt rett eller ei, så hadde han i hvert fall vist ham hva fedrelandet var for noe. Og det ville han tjene, riktignok ikke ved krig og ved død, men ved å gå i lære hos dem som angivelig var fienden, men hvor det rådet en ånd som var felles for alle, og hvor liv ble reddet. Da faren ville vite hva slags tjeneste det var gutten snakket om, visste han først ikke hva han skulle svare, men så kom han på noe han hadde hørt, og sa: «Jeg tror den øverste herren der er en som heter Jesus. Det er under ham vi vil tjene landet vårt.»

Denne boken kom i 1932 og er den eneste fra Pearl Bucks hånd som kan kalles misjonspropagandistisk. Året etter kom et lite skrift:

Is there a Case for Foreign Missions? — opprinnelig en tale holdt til en forsamling av kvinnelige presbyterianere. Hun besvarer spørsmålet med ja, og gir som grunn at hun ikke kan tenke den tanken at Kristus skulle dø ut av menneskenes hjerter. Ja, ikke engang om hun var buddhist. De kristne har riktignok båret lite frukt, men noe har det likevel vært. I land hvor Kristi skikkelse har levd i menneskehjertene, finner hun noe som ikke finnes andre steder. De syke blir til en viss grad tatt hånd om, kvinnene blir aktet, menneskene kjemper for det gode. Og om alt dette er utilstrekkelig, er det likevel bedre enn der hvor folket ikke vet av Kristus. Troen på det som Kristus personifiserer, står i direkte forhold til sosial- og individualmoral. «Dette betyr ikke at jeg anser alle andre religioner for verdiløse, for jeg tror ikke noen religion er omfattende nok til å utelukke alle andre. Det er ikke nødvendig å slå fast kristendommens overlegenhet over alle andre religioner. Det er bare nødvendig å erkjenne at vi ikke kan greie oss uten Kristus og beslutte oss til å leve etter det vi tror.»

Hun slutter skriftet med en appell om å la Kristi ånd åpenbares i livet istedenfor gjennom forkynnelsen. Preking lammer tenkningen, tilslører problemene og frembringer i det minste i China en horde med hyklere og i de teologiske seminariene en prestestand som borger dårlig for fremtiden, fordi de lærer å preke kristendom istedenfor å leve et kristent liv. Har menneskene noensinne forstått hva Ordet betydde før det ble kjødt? spør hun. Å så den gode sæd, som er ordet, kan vel ikke bety å bare preke? «Av fødsel og herkomst er jeg amerikaner, av valg og tro er jeg kristen, men målt med leveår, sympati og livsfølelse er jeg kineser. Og som kineser sier jeg det som mange kinesere har sagt til meg: Kom ikke til oss i åndelig overmot. Kom til oss som brødre og medmennesker. La oss i dere få se hvordan religionen virker. Prek ikke til oss mer, men del med oss det bedre og rikere liv som deres Kristus levde. Gi oss det beste dere har eller intet.»

Pearl Buck skapte røre i misjonskretser med denne talen og ble sterkt kritisert for sine uortodokse synsmåter. Det endte med at hun trakk seg tilbake som misjonær, og et av medlemmene i The Presbyterian Board of Missions gikk av som en sympatierklæring. I 1933

reiste hun ut til China igjen sammen med sin mann, men alt to år etter kom hun hjem for godt og ble knyttet til forlaget John Day. I 1935 giftet hun seg med forlagssjefen, Richard Walsh, etter å ha oppnådd skilsmisse.

Det må utvilsomt gjennom lengre tid ha brygget opp til dette sammenstøtet mellom Pearl Buck og misjonsledelsen. Alt i 1923 fremsatte hun meninger som kunne være vanskelige nok å svelge. Uten sans for humor kommer en misjonær ingen vei, sier hun i *The Chinese Recorder*. Så altfor mange tror at de forpakter sannheten. Bare de kunne se hvor komisk det er å tro noe slikt. Rent bortsett fra at ingen enkelt misjonær og intet enkelt kirkesamfunn har den hele sannhet, krever situasjonen at misjonærene kan samarbeide både innbyrdes og med kineserne. Det er lett gjort å bedra seg selv ved å tro at det er Guds vilje det som i virkeligheten er ens egen, eller innbille seg at en er drevet av pliktens kall, mens såret forfengelighet er den virkelige drivfjæren. Med litt mere sans for humor måtte det kunne gå an å se seg selv og lære å kalle sine impulser ved det rette navn. Misjonærene trenger også å legge vekk alt hovmot. Deres ide-lige mas om renslighet er like absurd for kineserne som disses overtro er for misjonærene. Kineserne lyver fordi de vil behage, og dette er ikke synd for dem, mens det derimot er en kardinal synd å miste beherskelsen. Det er ikke bare kinesernes tempo som er prøvsomt for utlendinger, det omvendte forholdet gjelder også. Og det var ikke for ingenting at misjonærenes tjenere kunne kalles den største hindringen for misjonens fremgang i China. Misjonæren må bli kineseren en kineser.

Skarperer er hennes kritikk i det samme bladet i 1929. Misjonærens største feil er at han bare har sett det som han tillot seg selv å se, det vil si de sider av livet i China som syntes mørke på bakgrunn av idealer om hygiene og åttetimers arbeidsdag og mange andre ting som tilsammen utgjør Vestens kultur, og som de tror er uløselig knyttet til kristendommen, framfor alt omsorgen for livet — både i tid og evighet. Men livet betyr ikke så mye i Østen, hvor det spørres mer etter Ånd. Og denne indifferente holdningen til livet danner en bakgrunn for bitterheten mot misjonærene. Etter det siste utbruddet av denne bitterheten må de ta hele arbeidet opp til ny gjennom-

tenkning. Det er ikke nok å vise til at de har gitt seg selv med alt sitt for å hjelpe det kinesiske folket. Situasjonen tvinger fram spørsmålet om deres arbeid virkelig har vært moralsk forsvarlig. Har noen rett til å tvinge sin kultur inn på et annet folk, om det aldri så mye er i religionens navn? Er det kanskje en fordekt form for imperialisme, det som de har levd for? De mest følsomme, redelige og fryktløse er alt begynt å spørre slik, sier hun. Men det blir sett skjevt til dem! Og likevel er det nødvendig å innrømme at misjonærene har tjent i frykt og hovmot, frykt for dem som ga midlene og hovmot i trosspørsmål foruten en falsk forestilling om at de hadde alt å gi og intet å lære. Med sitt organisasjonssystem, sine dogmer og hele sin kultur hadde de tilslørt Kristus istedenfor å åpenbare ham. Bare den misjonær som var virkelig grepet av Kristus og helt ut villig til å leve med det kinesiske folket, kunne ha en plass i China heretter.

I det tidligere siterte skriftet *Is there a Case for Foreign Missions* får denne kritikken sin skarpeste utformning: «Jeg har sett misjonæren sneversynt, ubarmhjertig, uforstående, uvitende. Jeg har sett ham fylt med hovmot og så sikker på at han hadde all rett på sin side at jeg i mitt hjerte har knelt med den ydmyke foran en buddhistisk helligdom heller enn foran denne misjonærens Gud, om han da kunne være sann. Jeg har sett ortodokse misjonærer med høy posisjon i kirken så blottet for sympati med det folket de ville frelse, så foraktelig nedlatende overfor alle andre kulturer enn sin egen, så harde i sin dom over hverandre, så ufølsomme midt i et følsomt og kultivert folk at mitt hjerte har blødd av skam. Jeg kan aldri bli ferdig med å be det kinesiske folk om tilgivelse for at vi har sendt slike folk til dem i den milde Herre Kristi navn. Vi har sendt uvitende folk som misjonærer, middelmådige, arrogante og overtroiske mennesker som lærte overtroiske dogmer og teorier og har gjort lengtende mennesker mer ulykkelige enn de alt var.» Hun bebreider legemisjonærene at de ikke satte i gang forebyggende helsearbeid, men nøydde seg med å behandle dem som kom til sykehusene. Er det hederlig å drive sykehus slik at det blir et lokkemiddel for å kunne preke? Ja er ikke det å hjelpe bøndene til å forbedre sine jordbruksmetoder også å forkynne Kristus?

«Jeg kom til Amerika for å finne ut hvordan dere amerikanske kristne var. Jeg ville vite om dere hadde sendt oss det beste eller det verste dere hadde. Jeg fant at dere hadde sendt oss noen få av de beste og noen få av de dårligste, men at de fleste av misjonærene var akkurat som dere selv. Dere hadde sendt oss et passelig gjennomsnitt. Og når det var en dere satte spørsmålstegn ved, syntes dere det greidde seg bare han virket alvorlig og oppriktig og gudhengiven. Predikanter som ville ha kjedet dere til døde, sendte dere forhåpningsfullt ut til misjonsmarken, unge menn og kvinner som så vidt var sloppet ut av college og som ikke visste noe og ikke engang visste at de ikke visste noe, dem sendte dere ut til en gammel kultur-nasjon. Å utbre kristendommen var bare en blant mange andre interesser som fylte dere. Dere overlot det til misjonsledelsen. Men slike styrever er som alle andre bare utøvende organer og ikke bedre enn sine herrer. Jeg holdt derfor opp med å bebreide misjonæren fordi han så ofte er en liten personlighet. I sitt eget land ville han ikke ha vært så liten. Der ville han ha hatt tusen inspirasjonskilder. I det fremmede land er det ingen slike kilder med intellektuell og åndelig føde. Han var kanskje ikke flink nok i det fremmede språket og hadde ikke fantasi nok til å finne nye kilder i en annen kultur. Han ble mer trangsynt, mindre forståelsesfull og mer utålmodig etter som hans egne kilder tørket ut. Han levde mer og mer på tomme former. Utholdenheten og besluttsomheten beholdt han, men overskuddet var borte. Før bebreidet jeg misjonæren, men jeg gjør det ikke lenger nå.»

Blant de mange middelmådige misjonærer har imidlertid Pearl Buck truffet noen få som hun sier er de største mennesker hun kjenner: enkle, oppriktige, ydmyke, kloke, innstilt på å lære selv før de lærte andre. Men de var ensomme og ble ofte stemplet som uortodokse eller einstøinger, og mange av dem ble før eller senere drevet ut av arbeidet. Men det var likevel disse få store som hadde holdt henne tilbake fra å gå over i annet arbeid på et tidligere tidspunkt. Og hun nevner «en misjonær, en mann plaget og forfulgt av mange, en som uavlatelig trengte videre inn på stadig nye felter, byer og landsbyer, langt inne i landet hvor ingen av hans folk hadde vært, en som stadig ble mildere og enklere, mer forståelsesfull og mer lik Kristus på sin egen måte. Til sin dødsdag leste han sitt Nytestamente

på gresk og prøvde å komme så nær som mulig den skikkelsen som raker opp av fortiden og er blitt så tilslørt av menneskenes stammende ord, men likevel øver slik dragende kraft. For denne mannen var saken Kristus.»

Er det sin far hun tenker på? Karakteristikken kan tyde på det. Riktignok er det portrettet hun gir av sin far i *The Fighting Angel* nådeløst i sine avsløringer av hans feil og svakheter, men samtidig later det ikke tvil tilbake om hennes beundring for hans intellektuelle kraft, hans herredømme over gresk og kinesisk, hans rettskaffenhet og mot, hans utrettelige hengivenhet i det arbeidet som han ga alt, og for den Herre som han tjente til han var så gammel at de andre misjonærene ville ha entlediget ham om ikke kineserne med sin aktelse for de grå hår hadde gått imellom.

Denne underlige og betagende boken er lett å misforstå fordi det er slik dobbelt bunn i den. Uten sans for humor — den kostelige gaven som Pearl Buck har i slikt rikt monn — blir den en eneste stor selvmotsigelse. Den kan oppfattes som et anklageskrift og et velrettet dolkestøt både mot faren og mot alt som misjon heter. Men den er også et varmt forsvar, ikke bare for en far, men også for den markante pionertypen av en misjonær. Dypest sett er den imidlertid et portrett av et menneske med små og store feil, et usedvanlig sterkt og helstøpt menneske som satte dype spor, slo store sår og kastet lange skygger — som alle sterke mennesker gjør.

Biografien om moren, *The Exile*, som kom ut samme år og like før boken om faren, slutter seg nær til denne dikterisk sett. Den er imidlertid ikke så gnistrende velskrevet, og det henger vel sammen med at Pearl Bucks følelser overfor moren ikke er så splittet. Den virker umiddelbart som et forsvarsskrift eller et varmt og vakkert tenkt minnesmerke. I *Landflyktighet*, som den heter på norsk, kan godt gi opphav til spekulasjoner om at Pearl Buck må ha følt trang til å gi sin far noen oppreisning da hun først hadde skrevet av seg indignasjonen på morens vegne. Slike gjetninger kan vel kaste lys over Pearl Bucks psykologi, for den disharmoni som fantes i dette ekteskapet — eller som hun syntes å merke — har utvilsomt preget henne og også vært bestemmende for hennes holdning til misjonen og den kristne tro. Men på den annen side er det en fullt tilstrekkelig

forklaring om en sier at disse to bøkene ble skrevet fordi det nå engang er Pearl Bucks livsform å skrive. Om dette sier hun selv: «Jeg er dessverre en av dem som ikke kan fungere uten enten å skrive, ha skrevet eller skulle til å skrive en roman . . . Den som er besatt av slike drømmer, kan aldri være helt ut lykkelig. Han lever tusen forskjellige liv foruten sitt eget og gjennomlever tusen lidelser like virkelige som om de var det en ellers kaller virkelig, og han dør om og om igjen.» Carie og Andrew lever nå videre som to skikkelser skapt av Pearl Bucks fantasi. I hvor høy grad disse skikkelsene avviker fra virkeligheten eller stemmer overens med den har for så vidt mindre interesse for almenheten. Det som gir biografiene deres berettigelse, er at Carie og Andrew ikke kan unngå å fengsle leseren som levende og kjempende medmennesker.

Hva gjør det i bunn og grunn om dette misjonærparet er ribbet for all glans? Er ikke misjonærer også ganske alminnelige mennesker med høyst sammensatte og undertiden tvilsomme motiver? Pearl Buck har for øvrig ikke ribbet dem for mer enn ethvert ærlig menneske burde tåle og enhver kristen kunne ønske velkommen. Det som blir igjen, er jo nemlig at de hver på sin høyst forskjellige måte strider like til enden den troens kamp som er kristenlivets lodd — enten en er misjonær eller elektriker, enten en bor i tropene eller under en polarhimmel. Den kan synes lett for en Andrew, eller den kan være vaklende og vanskelig som for en Carie. Det er ikke det det kommer an på. De ytre hendingene i Caries liv var av en slik art at de måtte skape vansker for troen: fire barn mistet hun, og en mann hadde hun som lite forsto og aktet henne og i den grad levde for sitt arbeid at han ikke ante hvilke ofre han påla sine nærmeste. Hun fant ikke den Gud hun hele sitt liv søkte, for han ga henne ikke noe tegn, sier Pearl Buck. «Jeg tror at dette ikke var mulig for en med hennes gjennomtrengende og praktiske forstand. Hun var av natur en skeptiker, men samtidig en mystiker som elsket skjønnhet og drømte om det ukjente.» Men om hun selv ville kalt sitt liv for mislykket, og om ingen andre akkurat ville falt på å kalle henne noen helgen, hadde hun tatt seg av foreldreløse og enker, gitt de sultne mat, gledet seg med de glade og grått med de

sørgende — uten å vite at det engang ville bli spørsmål om nettopp dette.

Andrew «var en ånd, og en ånd skapt av den blinde vissheten, den rene intoleransen, den lidenskapelige trangen til offer, den forakten for mennesket og jorden, den uendelige tillit til himmelen som våre forfedre har gitt oss i arv. De ytre omstendighetene ved livet betydde intet for ham — hus, hjem, mat, hygge, intet spilte noen rolle. Hans hjem var i hans arbeid, hans hjerte var hos Gud . . . Andrew følte seg ikke knyttet til mennesker ved blodets bånd, bare ved åndens, og han var alltid på en mystisk måte bundet til hver eneste sjel han hadde brakt frelse». Han trodde på kineserne og nektet å tro det når de narret ham. Han ble da også elsket av dem, men han kom i strid med andre misjonærer for sin steilhet og sine «kjetterske meninger» om selvstyre for kineserne. Han hadde alltid rett i egne øyne. Men all fremfusenhet og stahet forlot ham i livets aften. Øynene strålte overjordisk milde, og han ble stillferdig i tale. Men han oppdaget ikke at hans egen datter som han bodde hos, ikke delte hans tro på at Kristus en dag ville komme igjen til jorden. Han var like til det siste så opptatt av sitt eget at det aldri falt ham inn å spørre hva hun trodde.

Blant den vrimmel av andre skikkelser som Pearl Buck har skapt i sine mange romaner og noveller, finnes også noen flere misjonærer: den uforferdede og varmhjertede Mrs. Shipman i *China Flight*; den erotisk underernærte Miss Willey i *Far and Near*; den snilde og velmenende men hjelpeløse Søster Hsia i *Kvinnepaviljongen*, så fullstendig blottet for sjarm og et takknemlig objekt for kinesernes latter; den høyt dannede og menneskekjærlige pateren i samme bok. Ingen av dem er skildret med den respekt som enkelte kanskje vil hevde det tilkommer en Guds mann eller kvinne. Alle er de fattige menesker på den ene eller andre måten. Men ingen av dem er skildret helt uten sympati og varme fra Pearl Bucks hånd. Og alle er de forsøkt skildret slik som kineserne måtte oppfatte dem. En kunne også føye til at de er skildret i den ånd som Pearl Buck har valt, når hun et sted sier: «Jeg vil ikke overtale folk til å slutte seg til noe kirkesamfunn, men jeg vil heller ikke hindre dem.»

Det er da også karakteristisk at den eneste plass misjonen får

i Den Gode Jord er episoden hvor Wang Lung kommer hjem med en traktat hvor Jesus er avbildet på korset. De grubler over hva dette underlige bildet kan bety, men kommer ikke til noe resultat, og det ender med at O-lan gjemmer det og syr det inn i en skosåle sammen med andre papirlapper som hun plukket opp. Dette har vært oppfattet som en nedvurdering av misjonen, men Pearl Buck har vel ikke lagt så mye i det. Hennes motiv har ganske enkelt vært å berette om den kinesiske hverdagen, slik den artet seg for en familie blant millioner. Og så vidt flyktig har kontakten med misjonen sikkert også vært for uendelig mange. I forordet til *The First Wife* (1933) gjengir Richard Walsh følgende uttalelse: «Min største glede og interesse har alltid vært andre mennesker, og da jeg lever blant kinesere, blir dette kinesiske mennesker. Jeg kan ikke beskrive dem mer enn jeg kunne om det hadde vært mine egne. Dertil står jeg dem for nær og har delt for mye av deres kår.»

Pearl Buck hevder selv som nevnt at hun ikke skriver ut fra noe program eller noen tendens, men bare fordi hun ikke kan la være. Ren fortellerglede er etter hennes oppfatning det eneste legitime motiv for en romanforfatter. I sin forelesning om den kinesiske roman som hun holdt da hun fikk Nobelprisen i 1938, sier hun bl. a.: «Det er den kinesiske og ikke den amerikanske roman som er mitt forbilde . . . Når jeg sier den kinesiske roman, mener jeg den stedegne, og ikke det bastardproduktet som kommer fra moderne kinesiske skribenter, som har ligget under for sterk innflytelse utenfra og ikke kjenner rikdommene i sitt eget land . . . Heldigvis for den kinesiske romanen ble den ikke betraktet som litteratur. Heldigvis også for romanforfatteren. Han og boken var fri . . . Den kinesiske roman fikk vokse som den selv ville opp av sin egen jord, det alminnelige folk, næret av den varmest tenkelige sol, folkelig bifall, og urørt av den lærde kunsts frostkalde vind . . . Den kinesiske roman vokste bokstavelig fram av folkefantasien. For disse romanene skiftet innhold ettersom de vokste, og intet enkelt navn er ubestridt knyttet til de store romanene i China, fordi de ikke er blitt til ved noen enkelts hånd. I dag er det de som lever og vil bli en del av det som kommer, mens hele den formale litteraturen, som kalles kunst, er død . . . Handlingen i disse romanene er ofte ufullstendig, kjærlighetshistorien

ikke brakt til avslutning, heltinnene er ofte ikke vakre og heltene ofte ikke tapre. Heller ikke har historien alltid en slutt. Undertiden slutter den midt i, slik som livet kan gjøre det når døden minst er ventet.» Pearl Buck har oversatt en av disse store kinesiske romanene, nemlig Shui Hu Chuan, på engelsk All Men are Brothers. Den skal en tid ha vært Mao Tse-tungs kjæreste lesning og ble i tredveårene utgitt i ny utgave med kommunistisk stempel.

I den nevnte forelesningen sier Pearl Buck videre at dikterens plass er i gaten. «Der er han lykkeligst. Gaten er larmende, og menneskene der er stygge og ufullkomne, ufullendte som mennesker betraktet, og hvor de kommer fra og hvor de går hen, kan en ikke vite. Men de er mennesker, og som den kinesiske romanforfatteren har jeg lært å begjære å skrive for disse menneskene. Hvis de leser magasiner i millioner av opplag, vil jeg heller se mine fortellinger der enn i magasiner som bare leses av noen få. Fortellinger hører jo folket til. Det har en sunnere dømmekraft enn noen, for dets sinn og sanser er ufordervet, og dets følelser er fri... En romanforfatter behøver ikke heve stemmen når en litterat går forbi. Men han må slå på trommen når en flokk stakkars pilegrimer passerer på vei opp fjellet for å finne gudene. Til dem må han rope: «Jeg forteller også om guder.» Og til bøndene må han tale om jorden, og til gamle menn om fred og til gamle kvinner om barna deres og til de unge må han tale om dem selv.»

Pearl Buck er ikke misjonens venn i den forstand at hun deler misjonærenes forutsetninger og deres tro, men den som leser henne med et åpent sinn, vil i det minste stanse og tenke seg om.

LISTE OVER PEARL BUCKS FORFATTERSKAP

Vi nevner nedenfor titlene på de bøkene av Pearl Buck som er brukt under utarbeidelsen av denne artikkelen. Hvor bøkene er oversatt til norsk, er den norske titelen føyd til. Vi beklager at det ikke har lykket oss å få tak i All Men are Brothers (1933) (oversettelse av Shui Hu Chuan), House of Earth (1935), American Unity and Asia (1942), Talk about Russia (1945) (with Masha Scott) og How it Happens (1946) (with Erna von Pristom). Barnebøkene er ikke tatt med i denne fortegnelsen.

East Wind — West Wind (1930) — Østenvind — vestenvind.	The Good Earth (1931). — Den gode jord.
The Young Revolutionist (1931).	Sons (1932). — Sønner.

- The First Wife and Other Stories (1933).
 Is there a Case for Foreign Missions? (1933).
 The Mother (1934). — Moren.
 A House Divided (1934). — Veiene skilles.
 The Exile (1936). — I landflyktighet.
 Fighting Angel (1936). — Den gode strid.
 This Proud Heart (1938). — Det stolte hjerte.
 The Patriot (1939). — Patriotten.
 The Chinese Novel (1939).
 Other Gods (1940). — Fremmede guder.
 Today and Forever (1941).
 Of Men and Women (1941).
 Dragon Seed (1942).
 What America Means to me (1943).
 The Promise (1943).
 Tell the People (1945).
 Portrait of a Marriage (1945).
 Pavilion of Women (1946). — Kvinne-paviljongen.
 Far and Near (1947).
 Peony (1948).
 Kinfolk (1948).
 The Bondmaid (1949).
 American Argument (1950) (with Eslanda Goode Robeson).